

Universitätsbibliothek Paderborn

**Sermones uenerabilis magistri Nicolai de blony
decretoru[m] doctoris. capellani episcopi Bosnomensis.
ualde deseruientes populo. sed et clero utcu[m]q[ue]
docto eos digne legenti. predicanti. aut ...**

Nicolaus <de Plove>

Argentine, 22. XI. 1494 - 1495

D[omi]nica sexta post trinitatis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-31214

Dñica sexta post trinitatis

terram et ecce erat vacua et nichil. **D**iere. **iiij.** Et ideo merito post hanc vitam reuertuntur in nichilum. **I**ntra illud poete. **E**t redit in nihilum quod fuit ante nihil. **E**adem em sunt principia resolutionis et compositionis. **s.** **Phisicor.** et primo de generatione. **N**am omnis res per quas causas nascitur per easdem dissoluitur. **D**e regulis iuris. **O**mnis res. **E**contrario vero erit de iustis laborantibus in luce. et de die gratie presentis quibus deus reddet mercedem laborum suorum. **S**apientie. **x.** **R**edderet aut eis fructus claros et lucidos contra obscuritatem noctis. fructus leues et delectabiles contra fatigationem laboris. et fructus plenos contra vanitatem inutilitatis. vt dicat sancti illud **Philipen.** **iiij.** **R**eformasti corpus humilitatis nostre configurationati corpori claritatis sue. **T**unc enim fulgebunt iusti sicut sol et tanquam scintille discurrunt. vt dicitur **Sapientie.** **iiij.** **N**ec mirum. quia hic fulgebant claritate fame. vt et doctrine. **U**nde merito tunc fulgebunt luce splendoris. vt dicitur **Iobie.** **xiiij.** **D**e ipis em dicitur in vita presentis et de gloriis iporum illud. **Q**uasi sol fulgens. **E**t iterum. **Q**uasi sol refulgens sic ille refulget in templo dei. **P**ropter quod ipsi merito in vita futura et beata fulgebunt sicut sol in regno patris eorum. prout eis promittit dominus **Matthei.** **xiiij.** **F**ulgebunt sicut sicut sol in regno patris eorum. **H**ic per cetero dicent in gloria. **P**ortauimus pondus diei. penitentie videlicet sancte. et estus seculi tribulationum. per totam diem transiimus per ignem et aquam. et ideo eduxisti nos ad refrigerium. **U**nde quia in die laborauimus. merito multum cepimus et plenum gaudium reportauimus. **J**ohannis. **xviij.** **G**audium vestrum plenum sit quod nemo auferet a vobis. **L**uius gaudij participes nos faciat dominus noster ihesus xpus.

Dñica sexta post trinitatis. **I**
Sermo. **XCIII**

Nisi abundauerit

In iusticia vestra plus quam scribarum et phariseorum non intrabitis in regnum celorum. **Matthei.** **v.** **S**icut dicit **Henricus de vitiaria de perfectione interioris hominis libro septimo. capitulo duodecimo**

Quod lex naturalis homini in sua creatione indita. per abusum peccandi iam fuit obruta. et quasi obliuioni tradita. **I**deo necessarium fuit eam per legem scriptam posteris innouare. **Q**uia vero vt idem ait capitulo. **xiiij.** **i**bidem. **A**ntiqui patres sub lege veteri degentes. non fuerunt capaces legis euangelice. quam magister perfectus dedit. et eam in seipso perfectissime adimpleuit. in eo quod nondum poterant audire illud perfectionis consilium. **Q**ui te percussit ad vnam maxillam prebe et alteram. **Q**ui talionis lege non contenti pro vna alapa telorum vulnera mortalia rependebant. **N**ec etiam illis dici poterat. **D**iligite inimicos vestros. quibus propter sui cordis duriciam concessum fuit inimicos odire. ne amicum pariter odissent. **N**ec ille. **E**t vbi venit plenitudo temporis. postquam videlicet deus pater misit filium suum in mundum. vt dicitur **Gal.** quarto. **Q**ui veniens fecit sibi populum acceptabilem sectatorem bonorum operum. vt dicit apostolus. **I**taque huic populo tanquam ad legem perfecte iusticie bene disposito et abili. tanquam dulcis et reclusus dominus legem dedit perfectam delinquentibus in via iusticie. imperfecte scilicet legis antique. prout promiserat per prophetam **Ieremie.** **xxxij.** **D**abo legem meam in visceribus eorum. et in corde eorum scribam eam. **P**er quam quidem legem recessit de uia. complanauit aspera. lenigauit difficilia. purgauit immunda. abstulit feda. et reliquit perfecta. **E**t namque **Moy** si erat imperfecta. eo quod neminem ad perfectum adduxit. vt dicitur ad **Hebricos.** **xij.** **E**t ideo christus venit vt daret legem perfecte libertatis. **D**e qua **Iacobi** primo dicitur. **Q**ui inquit perspexerit in lege perfecte libertatis. **I**nterlinearis. **A**udiedoverbum euangelij. **E**t glosa ordinaria ibidem dicit. legem perfecte libertatis dicit gratiam euangelij. que perfecte liberos facit a seruitute timoris. **Q**ui em legem tenebant in timore seruiebant. **Q**uisque em eam transgrediebatur sine miseratione lapidabatur. **S**ed hec lex neminem ad perfectum perduxit quia et si timore cogebat seruire. non tamen dabat gratiam vt complerent amore et a penis inferni non potuit liberari. **S**ed caritas que datur in euangelio foris mittit timorem. et ducit ad vitam. **N**ec **G**losa.

Erat etiam lex illa in sua iusticia quodam modo immunda. quia perfecte mundare non poterat a pena et a culpa. in eo quod nihilominus necesse fuit suos observatores descendere ad limbum. ubi et si non fuit pena sensus. tamen erat pena damni temporalis que est gravissima. Et ideo Isaias vocat omnes iusticias veteris legis pannum menstruare. Isa. lxxv. Erat etiam quodam obliquum. Unde Iohannes veniens disponebat ad rectificandum viam domini. Dirigite inquit viam domini. rectas facite semitas dei nostri. Sed iusticia christi immaculata est lex. quia mundat virtutes. scilicet corpus et animam. Iohannis. xv. Nam vos mundi estis propter sermonem meum quem locutus sum vobis. Et in Psalmo. Lex domini immaculata. Similiter est lex recta. Ps. Iusticie domini recte. Et notanter dicit dominus. id est christi. cuius proprie est lex nova. quia per ipsum immediate data et promulgata et executata. quod de veteri lege non potest dici. Quia et si fuit auctore deo imperata et dictata. tamen non fuit per ipsum deum immediate promulgata. sed per Moysen. et executata per populum. Ioh. Let per Moysen data est. gratia vero per ipsum christum facta est. Et apostolus dicit quod Moyses si lex ordinata est per angelos in manu mediatoris. scilicet Moysi. Volens igitur dei filius ab imperfecto ad perfectum. ab immundo ad mundum. ab obliquo ad rectum trahere. venit in hunc mundum. legemque novam. legem gratie. et gratiose ac perfecte iusticie dedit et condidit. et ut eam tanto gratiosius commendaret et perfectam ostenderet per se ipsum eam docuit publicavit et promulgavit. Sed ne adhuc in aliquo deficere videatur volens amplius eius perfectionem declarare eam solus observavit et se subiecit. Lequit enim facere et docere. Actuum. i. Itaque iam recte clamat ad nos. nos docetes. Nisi abundaverit iusticia vestra plus quam scribarum et phariseorum non intrabitis in regnum celorum. Sicut nec illi propter eorum imperfectum intraverunt.

In illo tempore. Dixit ihesus discipulis suis. Amen dico vobis. Nisi abundaverit iusticia vestra. etc. In quibus verbis tangitur salvatoris nostri durissima comminatio timorem incutiens iusticiam perfectam non observantibus. Circa quod tria sunt consideranda. Primo siquidem describit christiane

iusticie copiosa perfectio. Cum dicit. Nisi abundaverit iusticia vestra. Secundo subiungitur iudaice iusticie defectio. cum dicit. plus quam scribarum et phariseorum. Tertio describit per ne formidabilis comminatio. cum dicit. non intrabitis in regnum celorum.

Dixi primo quod i verbis primis suo primo describit christiane iusticie copiosa perfectio. cum dicit. Nisi abundaverit iusticia vestra. Pro quo sciendum quod christiana iusticia et perfectio consistit in duobus. scilicet in ope et in modo operandi. Nam dicitur. Iuste quod iustum est exequaris. Ubi dicitur precipit. scilicet iusticiam facere. et iuste facere seu exequi. De primo igitur videndum est. quod sic duo sunt statim christiane religionis. scilicet platonis et subditos. Sic est duplex iusticia perfecta differenter necessaria virtutes. Platonis iusticia dicitur esse abundans supra vitam aliorum tripliciter. Primo quantum ad primum quod dicitur esse exemplum ad aliorum edificatores. Secundo quantum ad deum quod dicitur fulgere hominibus ad dei gloriam et honorem. Tertio quantum ad seipsum ut perfecte impleat predicatores suam. Quantum ad primum dicitur platonis se habere exemplariter. ut est exemplum aliorum meliorum. Et ideo comparatur salis. Matth. v. Vos estis sal terre. quod eorum exemplum subditum sicut cibum sale condunt. Quantum ad deum dicitur fulgere hominibus. Ideo comparatur luci. Ioh. v. Vos estis lux mundi. Quantum ad seipsum dicitur platonis ope quod docet ad implere. Unde docetes et non facietis minimum vocabit in regno celorum. Secunda iusticia perfecta siue sufficiens que pertinet ad omnes consistit in inchoatione. non solum operis sed etiam cognitionis. Unde christus dicit. Dicitur enim est antiquis. Non mechaberis. Ego autem dico vobis. Omnis qui videtur mulierem ad concupiscendum eam. id est. ea intentione et animo ut concupiscat eam. secundum horam. iam mechatus est eam in corde suo. Dicitur enim antiquis. Reddes dominum iuramenta tua. Ego autem dico vobis non iurare omnino. id est. iurare sed non oino. id est. in omni casu quod in aliquo casu iurandum est. et in aliquo non. secundum horam. Et ista erant quo ad moralia. Deinde descendit ad iudicialia. ostendens quomodo deberent se habere christiani. Dicitur enim. et non dicit antiquis sicut supra. Quia moralia sunt iuris antique legis sed naturalis ab initio impressa mentibus hominum.

¶ **Unica sexta post trinitatis**

Non sic autē de iudicialibus. Unde dicit. Audistis quia dictum est. Oculū pro oculo. dentem pro dente. Ego autem dico vobis non resistere malo. scilicet pene. Sed si quis percussit te ad dexteram maxillam prebe ei aliam. id est. paratus sis ad ampliora paciēter sustinenda. Et in hoc est confusio euāgelij. Audistis quia dictū est an tiquis **Leuitici. xii.** Diliges proximum tuū et odio habebis inimicum tuū. Istud vltimū non est scriptum in lege sed est traditio scribarū. Ego autem dico vobis. Dilige inimicos vestros. Tum propter deū. quia omnia dilecti diligenda sunt. nō tūm filij sed etiā canes. non tūm agri sed etiā segetes et spine et sepes. Tum propter se. quia filij sunt dei. licet infanti. quia fratres tui. licet infirmi. Ideo magis indigent diligentiā propter nos. **D.** si deus faber et ipi lima siue mallei. Unde illi remouēt rubiginem et solunt debita peccatorum. Bene facite his qui oderunt vos. Tum propter nature conformitatem. quia homines sunt. **Mat. lviij.** Carnem tuam ne despereris. Tum propter utilitatem propriā. **Chrysost.** Si bene feceris inimico tuo amplius fecisti propter diuinā imitationē. **Hieronim.** Noli negare quod deus nulli negat. et ora te pro persecutoribus tuis. scilicet propter manifestam iniuriā. Et calumniantibus vos propter apparentē iusticiā. sed tamen occulte fraudulentā. vel pro persecutoribus facta. calumniantibus verbo. Vel persecutoribus in personā calumniantibus in rebus vel fama false criminantibus. **Actū. viij.** Ne statuas illis hęc peccatū. vt sitis filij patris vestri qui in celis est. scilicet per imitationē nobilitatis paterne. Qui solem suū facit oriri super bonos et malos. et pluit super iustos et iniustos.

B. Secundo de modo operādi predicatam iusticiā est videndū. Est autē modus operādi christiānā iusticiā multiplex. Primo vt quicquid facit christiānū faciat simpliciter in operando. id est. intentōe debita nō ratione vane glorie. sed ratione salutis anime et honoris dei. **Mat. vi.** Attendite ne iusticiā vestrā faciatis corā hominibus vt videamini ab eis. id est. propter gloriam et fauorē mūdi. nō propter laudem dei. nō propter edificatiōem primum. Unde cum facis elemosinā noli tuba canere sicut hypocrite faciūt q̄ mercedē suā hęc receperūt. **Secun-**

do vt quicquid facit christiānū faciat prudenter in discernendo. **Mat. x.** Estote igitur prudentes sicut serpentes. Et **Mat. viij.** Attendite a falsis prophetis. Et quia innumera biles sunt circūstantie ad hoc vt aliquid fiat iuste. Ideo x̄ps reducit omnes ad vnum modū. scilicet ad debitā intentiōem dicēs. Attendite ne iusticiā vestrā faciatis corā hominibus vt videamini ab eis. id est. propter gloriam et fauorē mūdi. nō propter laudem dei. nec propter edificatiōem primum. **Gal. i.** Si adhuc hominibus placere seruus x̄pi nō essem. **Uñ** sequit. Alioquin mercedē nō habebit. ap̄d patrem vestrū q̄ in celis est. cuius amore nō fecistis. Tum ergo facis elemosinam noli tuba canere ante te. id est. innotescere ne glorieris in laude tua. et forte tuba canebant cōuocando p̄plum vt omnes cōuenirent q̄si ad spectaculū quō elemosinā dabant. Sic hypocrite faciūt. **Augustin.** Hypocrita est q̄ simulat illud quod nō est. rep̄ntator alicuius persone. Et dicitur ab ypos quod est sub. et crisis aurū quasi latens sub auro. **Chrysost.** Non est deo ingrata elemosina que videt sed que ideo fit vt videat. quia tales principaliter intendūt honorē vanū et transitorij. ideo amittunt verum et eternū. Ex quibus omnibus patet perfectio iusticie legis christiane. que excellit antiquā. ymo quācūq̄ aliā legem siue humanā siue diuinā. Sicut enim dicit **Aira** in prologo super **Mattheū.** Legis est propriū vicia extirpare. mores autē actus hominū ordinare. inducere ad felicitatem. et plane et lucide tradere veritatem. Hoc autē facit lex x̄pi melius quā quecūq̄ alia lex. Ideo eius iusticia est perfectissima. Nam primo vicia per perfectissimē extirpauit. quia omnia mala prohibuit et nulla permisit. Unde in hoc leges humane sunt defectuose. quia permittunt minora mala ne veniant maiora. Sicut permittuntur meretrices in ciuitate ne veniant adulteria. **Uñ** dicit **Augustinus** de ordine. Verūtamen ista mala que bono modo punire non potest relinquitur diuino iudicio punienda. **Uñ** dicit beatus **Augustin.** in libro de libero arbitrio. Talis fuit lex **Mosayca** que permisit dare libellum repudiij ne vxores interficerentur. **Deutronomij. xxiij.** et tradere ad vsuras extraneis ne frēs p̄pos grauarēt. **Deutronomij. xxij.** Que omnia data fuerunt populo

rudi ad evitandū maiora mala. Ideo dicit saluator **Matth. xij.** Quod ad duriciam cordis eorum fuerunt permittenda. Non sic autem lex evangelica. que prohibet omnia mala. quia etiam verbum otiosum. **Matth. xij.** Si de otioso. multo magis de nocivo. Si de verbo multo magis de facto. Secundo excellit in ordinatione mox. Quia secundum philosophum. **ij. Ethicor.** Intentio legis est civem facere bonos. In hoc autem deficit lex humana. quia de secretis cordium non potest iudicare. sed tamen de exterioribus actibus. **j. Regū. xvj.** Dominus videt ea que patent deus autem intuetur cor. Similiter lex vetus in hoc fuit defectiva. propter quod antiquis doctrinis dicitur. Quia lex prohibet manum non animū. ut habet in glosa ad **Philippē. ij.** Sed hoc male intelligunt iudei. videlicet quod mala voluntas non est peccatum nisi erit in actu. ut patet per **Iosephū. xij. lib. Antiquitatu.** Et quando arguitur contra eos **Exo. xx.** ubi dicitur. Non concupiscas uxorem proximi tui. Respondent quod ibi non prohibet concupiscentia interior. sed manifesta exterior id est. signa concupiscentie non facias ut amplexus et oscula. Sed hoc est falsum. quia actus exterior non habet maliciam vel bonitatem nisi in quantum procedit ab actu interiori. quia peccatum non est nisi voluntarium. Potest tamen intelligi sic scilicet. quod lex vetus prohibet manū non animū seu concupiscentiam interiorē. videlicet in vicio mechie et avaricie tamen. Et adhuc licet prohibeat tale concupiscentiam. non tamen transgressoribus infligebat penam aliquam. Et ideo in talibus invenitur imperfectio. Lex autem evangelica prohibet generaliter concupiscentiam malam. et concupiscentibus indicit penam infligendam. Unde dicitur. **Matth. v.** Audistis quod dicitur est antiquis. Non occides. Qui autem occiderit. reus erit iudicio. Ego autem dico vobis. quia omnis qui irascitur fratri suo reus erit iudicio. Et eodem modo in alijs preceptis. Et quo patet quod ista lex nova non solum ordinat actus exteriores. sed etiam interiores. Tertio excellit lex nova omnem aliam. quia perfectius ordinat homines ad felicitatem. Nam lex humana in hoc est defectiva. quia ordinat homines solum ad felicitatem politicam et terrenam. que est tranquillitas status et pacificus civitatis in ista vita. Non autem ordinat immortale. Et ideo necessaria est lex divina. que hoc facit. Verū-

tamen lex mosaica in hoc defectiva est. quia beatitudo non habetur supernaturalis nisi per gratiam. Romanorum. **vj.** Gratia dei vita eterna. Hanc gratiam lex mosaica non dabat. sed tamen ad eam disponebat. Propter hoc dicitur **Hebræor. xij.** Quod neminem ad perfectum adduxit. sed hanc a christo danda expectabat. per quam gratia et veritas facta est. **Joannis pmo.** Quarto excellit in hoc omnes leges. quia lucidius et planius veritatem ostendit. in quo deficit humana lex. que obsecrare et pollicere posita est. cum tamen in multiplicando populi plures sunt rudes et grossi et stultiles. Similiter lex mosaica. quia in velaminibus et figuris tradit veritatem de agnitione et credendis. In cuius figura **Dorscevelata facie loquebatur ad populum Exo. xxxij.** Propter quod apostolus. **1. Cor. x.** Omnia in figura contingebant illis. Sed lex evangelica in hoc est perfecta. quia omnia que in veteri testamento erant sub figuris velata in ipsa sunt per evidentiam facti manifestata. In cuius signum in passione domini quando misteria nove legis fuerunt implera veluti templi scissum est in duo media. **Luc. xxij.** Propter quod saluator **Joannis. xv.** dicit. Venit hora cum iam non in proverbis loquar vobis. sed palam de patre meo annuntiabo vobis.

Dixi secundo ^{quod subiungitur in dante} iusticie defectio. cum dicitur. plus quam scribarum et phariseorum. Est autem quadruplex generis iusticie. Prima est deficiens. secunda sufficiens. tertia abundans. et quarta supererogans. Prima scilicet deficiens fuit scribarum et phariseorum. quia fuit in ostentatione operis sine rectitudine intentionis. Omnia enim faciebant ut viderentur ab hominibus **Matth. xxij.** Secunda fuit in mundicia exteriori sine interiori. **Matth. xxv.** De vobis qui mundatis quod foris est calicem et parabsidis. intus autem pleni estis rapina. Tertia fuit in iudicio alieno relicto proprio. **Matth. vij.** Quid vides sellucam in oculo fratris tui. trabem autem in oculo tuo non consideras. Romanorum. **ij.** In quo alius iudicas reipsum condemnas. Quarta fuit in affectu et non in effectu. Quia habebant dei cognitionem et non amorem. **Luc. x. vj.** De vobis qui tulistis clavem sci-

Unica sexta post trinitatis

entia. id est. cognitiois diuine. et non introi-
tus. sed per amorem. Quinta fuit in doctrina.
que erat eis in ore et non in opere. **Parthei**
xxiiij. Super cathedras Moysi sederunt
scribe et pharisei. omnia quecumque uobis
dixerint facite. sed opera eorum nolite fa-
cere. Et sequitur. Dicunt enim et non faciunt.
Et **Parthei. cv.** Populus hic labijs me ho-
norat. cor autem eorum longe est a me. **Sexta**
fuit in supstitutione traditionum. et transgressi-
one mandatorum. **Parthei. cv.** Quare uos
transgredimini mandata dei. propter tradi-
tionem uestram. **Septima** fuit in discursu si-
ne fructu. **Parthei. xxiiij.** Ne uobis scribe qui
circumcis mare et aridam ut faciatis unum
psefuit. et cum feceritis facitis cum filiis
iebenne duplo maiorem quam uos. attrabe-
bant enim gentes ad ritum. proprium. Et cum
attrahi fuerant propter eorum mala exempla
que uiderunt. iterum ad gentilitatem reuer-
tebantur. et ita preuaricabant legem. et sic
grauius peccabant quam prius. **fm Hieroni-**
mum. Istis autem sunt similes aliqui clau-
strales. qui libenter attrahunt paruulos
ad religionem. qui postea malis eorum exem-
plis scandalisati. fiunt magni nequam. **Lon-**
tra quos dicit **Hieronimus.** Non eo studio
seruamus que sita quo querimus. **Octaua** fuit
iusticia eorum in alligando et non portado.
Parthei. xxiiij. Alligant enim alij onera
grauia et importabilia. **Soli** autem ea di-
gito mouere nolunt. **Contra** prelatos et p-
dicatores ac confessores multa de abstine-
tia et continentia et de alijs uirtutibus pre-
dicantes. soli autem uoluptuose et incon-
tinenter uiuentes. **Non** fuit iusticia eorum
in presumptione cordis. **Sicut** patet de
illo misero phariseo qui iactando se de
bonis presumptuose dicebat. **Ieiuno** bis
in sabbaro. **Luce. xxiij.** **Decima** fuit iusti-
cia eorum in exercitatione corporis et non
pietatis. quia multa paciebantur sed non
et pietate. id est. non bona intentione. **Pa-**
rthei. x. Quare nos et pharisei ieiunamus
discipuli autem tui non ieiunant. **Per** hec
ergo decem uana et superstitiosa ipso-
rum opera transgrediebatur dei mandata. **Et**
ideo iusticia eorum erat imperfecta. et per
consequens defectuosa. **Secunda** iusticia
est sufficiens. et est impletio mandatorum
decalogi in charitate. non ficta. quantum
ad actus exteriores. sicut fuit in ueteri le-

ge. **Patribus** sufficiebat decalogus imple-
tus et charitate per actus exteriores. per
quod sufficienter euadebant pena damnati-
onis inferni perpetui. licet quo ad ingres-
sum regni non erat sufficiens et se. quia ia-
nuam non dum fuit aperta. **Similiter** gratia
dei cum innocetia uite est sufficiens iusticia.
Tertia iusticia est superabundans. **Que**
habet fieri pluribus modis. **Primo** ut si-
at ex charitate. ut iam dictum est. et sic ad
eam omnes tenentur **fm Chrysostomum.**
Secundo ut impleatur. non solum actu
exteriori sed etiam interiori. et ut cohibea-
tur non solum manus sed etiam animus.
Sic ad eam omnes tenentur **scdm Augu-**
stinum. **Tertio** ut non solum impleatur cor-
poraliter. sed etiam spiritualiter intellecta.
Unde non solum debet christianus non
adorare deum alienum faciendo ydolum.
et offerendo ei. vel flectendo coram eo. sed
etiam non debet amore indebito ad here-
re creature cuiusque. ut in ea finaliter sistat.
quia hoc est ydolatria spiritualis. **Unde**
non solum non debet assumere nome dei
in uanum. sed etiam nec dicere uerbum ocio-
sum debet. **Item** non solum non debet la-
borare in die solenni corporaliter. sed etiam
abstinere ab omni inquietudine mentis.
que contemplationem eius turbare pos-
set. **Item** non solum debet honorare pa-
rentes corporales. sed etiam spirituales.
Item non solum non debet occidere. sed nec
irasci. nec maledicere. nec contumeliam in-
ferre. **Item** non solum non debet mechari.
sed nec concupiscere uxorem proximi. **Item**
non solum non debet furari res. proximi. sed nec
concupiscere. **Item** non solum falsum te-
stimonium non dicere. sed nec uerum sub-
trahere nec celare. **Quarta** iusticia est super-
erogans. sicut diligere inimicos. orare pro
eis. **Et** hec est perfectiorum. ut dicit **glo. Lu-**
ce. sexto. super illud **Diligite inimicos ue-**
stros. licet in certo casu. etiam sit preceptum
omnibus. sed ut nullis noceamus nec op-
temus malum per se. et eis beneficiamus
quo ad bona spiritualia. et in articulo ne-
cessitatis bona temporalia ministremus
etiam inimicis. alias preter istos casus non
est preceptum sed consilium. et hoc est de
inimicis persone. quia de inimicis ecclesie
nec est preceptum nec consilium ecclesie. **Et**
tantum de secundo.

de precepto et consilio magister

Dixi tertio q̄ in verbis p̄mis-
 sis tangit pene formidabilis comminatio
 cum dicit. Non intrabitis in regnū celoꝝ.
 Circa quod sciendū fm̄ Dionisiū ca. iij.
 de celesti hierarchia. Noua lex est media
 ter veterem et celestē. quod patet. q̄a in ce-
 lo dabunt aperte bona eterna. In veteri
 autē solū promittebant occulte. ad Hebre.
 i. Ambram habens lex futuroꝝ bonoꝝ.
 Ideo necesse fuit ponere vitam gr̄e in qua
 lex p̄mittit celestia aperte. Sicut ergo lex
 vetus promittebat suis obseruatoribz te-
 poralia manifeste. vt patet Deutro. vii. vbi
 dicit. Custodi ergo p̄cepta et ceremoni-
 as atq; iudicia que ego p̄cipio tibi. Et seq̄-
 tur. Benedicet deus fructui ventris tui. ⁊
 fructui terre tue et frumento tuo atq; vin-
 demic oleo et armentis gregibus ouium
 tuarum super terram. Vbi apparet bene-
 dictio reposita in bonis terre. Sic econ-
 uerso transgressoribz p̄ceptorū eadē lex
 maledictionem temporale p̄dicebat Si-
 cut patet Deutronomi. xxiij. vbi dicitur
 Q̄ si nolueris audire vocem domini dei
 tui. vt custodias om̄ia mandata eius. ma-
 ledictus eris in ciuitate. et in agro. et male-
 dictum horreū tuum. et maledicte reliquie
 tue. maledictus fructus ventris tui. ⁊ fru-
 ctus terre tue. et sic de alijs. que oīa sonant
 penam temporalem. Quia vero lex noua
 promittit suis operarijs vitam eternā pro
 mercede Mathei. xix. Si vis ad vitā in-
 gredi serua mandata dei. Igitur econuer-
 so suis transgressoribus cōminatur repul-
 sam ab eadez. vt patet hic. Non intrabitis
 in regnū celoꝝ. Et quibus patz q̄ sicut
 iusticie legis christi obseruatiōis est maxi-
 mus fructus. sic et transgressionis est ma-
 ximū damnū. Sed quia deo p̄picio in-
 tendimus euitare damnū et consequi fru-
 ctum. Ideo breuiter videndū est de eius
 fructu. Est autem eius fructus tam in vita
 presenti q̄ in vita futura. Nam ipsa iusti-
 cia est munimentū p̄liantis. instrumen-
 tum iudicantis. et ornamentū triumphan-
 tis. De primo q̄ iusticia est munimentum
 p̄liantis. Comparatur eū lorice. Iuxta
 illud Ephef. quinto. Sate induti lorica.
 Est em lorica genus armorū defensiuoꝝ
 et inuasuoꝝ. et disponit hominē ad susti-
 nendum inuasiones alioꝝ sine lesione

vulnerum. Isto modo iusticia munit bo-
 minem inter persecutiones. ita vt nichil ei
 noccant si iusticiam habeat. Mathei. v.
 Beati qui persecutionē paciuntur propter
 iusticiam. Et p̄ma Petri. iij. Et quis est q̄
 vobis noceat si boni emulatoꝝ fueritis.
 Ista lorica debet indui homo vt om̄e op̄-
 sum iusticia reguletur. Iusticiam hic in-
 tellige virtutem generalem ad om̄e opus
 bonum. fm̄ Chrylōstomū. Unde sicut lo-
 rice arma valent ad caput. brachia. manus
 et corpus. ita iusticia ad om̄es virtutes.
 Unde de viro iusto dicitur. Indutus ius-
 ticia vt lorica. et galca salutis in capite eū
 Isaic quinquagesimo nono. Hinc Gregori-
 us. xix. Moralium. capitulo. xij. exponens
 illud Job. xxiij. Indutus sum iusticia et
 vestim me sicut indumento. Dicit sic. Ille
 iusticia sicut indumento vestitur. qui se vt
 diq; bono opere protegit. et nullam partē
 actionis sue peccato nudam relinq̄. Ser-
 uando iusticia est instrumentū iudicantis
 Unde comparat regule seu mensure. vel
 linee qua regulatur opus. Sine enim ius-
 ticia nullus bene iudicat. nec disponit.
 Lathomus qui cedit in prompto. scilicet regu-
 lam et martellum. Cū martello percutit ⁊
 cum regula dirigit et examinat plantam
 Ita bonus iudex vel p̄clarus duo debet
 habere in manibz. Pallium ad corrigē-
 dum delicta. et regulam legis et iusticie ne
 fiat excessus in vindicta. Ita. vicissim oꝝ-
 tauo. Pona iudiciū in pondere. et iusticiā
 in mensura. Unde Augustinus de doctri-
 na christiana. Peruerse plus amas mor-
 tem q̄ viuere. amas tunicam tuā quia do-
 na est. villam quia bona est. filium tuū q̄
 bonus est. domū tuam q̄ bona est. bonā
 vis habere mortem. et tamen non vis ha-
 bere bonam vitam. Plus amas mortem
 tuam q̄ vitam. Dale mori times. et ma-
 le viuere non times. Corrige male viuere.
 time male viuere. sed noli timere. quia nō
 potest male mori q̄ bene vixerit. Dec. Au-
 gustinus. Ecce quantum valer iusta vita.
 Tertio iusticia est ornamentū triumphan-
 tis. Unde cōparatur corone in ludis ago-
 niarum. Sicut in palestra vel cursu bra-
 uium proponitur in fine stadij. et illud est
 p̄miū certantis. Sicut rāḡ ap̄tōstolus
 i. Corin. ii. Stadium in quo certamus

Unica sexta post trinitatis

et currimus est via presens. cuius terminus est mors. In isto termino reponitur merces nostra finalis iusticia. **Ecc. q. rto.** Usq. ad mortem certare pro iusticia. **Sz** certe contingit quibusdam in currendo q. deficiunt in via a triumpho. Sicut contingit Achilite h. gini. De qua narrat **Quidius. r.** **De**thamo:phoseos prope finem. que tante agilitatis extitit in currendo. q. pullo vivente vinci potuit. nec aliquem virum dignabatur accipere nisi qui eam cursu vicisset. Et simul cum hoc fuit tante venustatis et pulcritudinis. q. ab omnibus nobilibus hominibus amabatur. **Lurrunt** multi omnes nuptias affectantes. sed deficiunt omnes et capitibus plectuntur. **Tandem** iuvenis quidam yppomeneus inforatus a venere nuptias Achilite offert se certari. **Qui** venus tria aurea poma dederat ut ea intra stadiu proiceret. et sic a cursu suo faceret virginem retardare. currunt agillime hinc et inde. **Incipit** yppomeneus fangari proicit pomum aureum. **Illa** videns pomum diuertit se a stadio. et ille eam preterit et precucurrit. **Illa** deviationem velocitate compensans celeriter eum attingit. **Ile** proicit secundu pomum. de quo consimiliter illa fecit. tandem cum prope esset metam fortiter proicit tertium. et loquutus a stadio q. prius. **Illa** cupiditate illa lecta cucurrit etiam ad pomum. et interim yppomeneus terram contigit et metam. et sic de virgine triumphavit. **Sic** in cursu vite presentis anime nostre tanq. pulchre virgini ad ymagines dei create. cursor dyabolus. qui non potest eam virtute et velocitate vincere. vincit eam arte. proiciens tria poma. scilicet lascivie iuvenibus. superbie viris. avaricie senibus. **Et** si continet q. quis non capiatur duobus pomis primis. difficile tamen evadit tertiu. et sic a triumpho retardabit. **Ideo** necesse est ab istis pomis abstinere. **Juxta** illud. **s. Loz.** nono. **Omnis** qui in agone contendit ab omnibus se abstinere. **Ecclesiastici. xv.** **Qui** continens est iusticie apprehendet ea. **Sic** certavit **Paulus. ij. Thimo. quarto.** **Bo-**num certamen certavi. cursus consumaui. **Ideo** de reliquo reposita est mihi corona iusticie. **Que** est quadruplex. Nam iusticia coronat corona de spina. corona de oliva. corona laurea. et corona aurea. Corona

spinea datur peccatoribus propter remotum conscientie et peccato. **Isaie. xxij.** **Lo-**ronans coronabit te dominus tribulatione. **Narrat** **Plinius** in historijs libro vltimo. **Q.** corona qua coronabatur cesar romae olim fuit spinea. **In** signum q. difficile est in honore esse sine punctione. **Secundam** coronam dat de oliva penitentibus. quibus iusticia imponit opera pietatis et elemosyne. **Danielis** quarto. **Peccata** tua elemosinis redime. **Narrat** **Valerius** libro. ij. capitulo pmo. de institutis Atheniensium. **Q.** Athenienses primo coronaverunt perichilem de duobus ramis olive contextis adinvicem. **Et** postea statuerunt q. quilibet bonus civis sic coronaretur. **Et** nos sumus civis ecclesie. **Aphef. ij.** **Estis** cives sanctorum et domestici dei. **Hij** debent coronari operibus pietatis. **Thimo. q. rto.** **Pietas** ad omnia valet. **Ecclesiastici. xxxij.** **Dynametu** gratie accipias coronam. **Tertiam** coronam dat lauream iusticia viris perfectis. et coronam sapientie. qua virtuose se gerant in aduersitatibus et vincant vndiq. **Narrat** **Suetonius** de vita duodecim cesarum. q. supra modum expavit tonitrua. **Unde** semper gestabat coronam de lauro. quia illa arbor prohibet fulmina. **Sic** nos portemus coronam sapientie et iusticie. ne feriamur fulmine diuine sententie. **Luce. xxij.** **Sicut** fulgur choruscans de sub celo in ea que sub celo sunt fulget. **Ita** erit aduersus filij hominis in die suo. **Ecclesiastici pmo.** **Corona** sapientie timor domini. **Quartam** coronam dabit iusticia auream in vita futura. videlicet coronam glorie. **Ecclesiastici. cly.** **Corona** aurea super mitram eius **Isaie. xxxij.** **In** die illa erit dominus corona glorie et tertium exultationis residuo populi sui. **Qua** nobis concedere dignetur pater et filius et spiritus sanctus. Amen.

Unde nota q. quibus omnibus precipiatur iusticia ideo q. portam celestis regni nullus intrare potest nisi iustus. **Psalmista.** **Dec** est porta domini. iusti intrabunt in eam. **Secdm** **Tulium** de officijs cap. duodecimo principibus et prelatibus maxime est necessaria. **Unde** eis dicitur specialiter illud **Sapientie pmo.** **Diligite** iusticia qui iudicatis

*no h. quibus de iusticia
q. plura dicitur q. sic
magis q. quibus q. plura
miseria la iusticia*

tēra. Nihil em̄ ita clarum reddit p̄ncipes
sicut iusticia. eo q̄ eius splendor inter om̄
nes virtutes est maximus. vt dicit Tullius
h. de officijs. cap. quarto. ex qua boni viri
nominantur. Et Phis̄ q̄nto Ethicor̄ di
cit. Quis ipsa est preclarissima virtutum. Et
quo prouenit. q̄ p̄ncipes scribuntur pre
clari non solum in hac vita sed etiam in fu
tura. Eo q̄ fm̄ Tullium vbi supra. Fun
damentū perpetue cōmendatiōis et fame.
iusticia est. sine qua nihil potest esse lauda
bile. Unde in psalmo. In memoria eterna
erit iust̄. Istud p̄ de imperatore Traja
no. cuius laudes sup̄primi nō possunt. pro
quo Gregorius legitur orasse. et animam
eius de penis liberaisse. Sed si queris in
quo consistit hec iusticia Respondet sc̄dm̄
Macrobium q̄ in hoc si vnicuiq̄ sua red
dantur fm̄ Augustinū. xij. de ciuitate dei
cap. p̄mo. Cuius tanta vis est vt etiam la
trones sine ea substare non possunt. sc̄dm̄
Tullium libro sc̄do. cap. iij. Sunt partes
eius lib. i. d̄ officijs quatuor. Prima pars
in deum. vt que dei sunt deo reddantur.
Dec instantum necessaria est vt fm̄ mensu
ram timoris dei p̄ncipes timeant. Unde
dicit Ambrosius ad Theodosiū. Si vis
diu regnare esto deo subiectus. Et h̄ p̄n
ceps debet instrui ad humilitatem. Quia
licet se sciat dominū esse. debet tamen re
cordari quia etiam habet supra se dominū
vt dicit Polycratus libro. iij. cap. vij. En
de Deutrone. precipitur p̄ncipi vt discat
timere deū et custodire verba eius. et vt nō
eleuetur cor eius in superbiam vt lōgo tē
pore regnet ip̄e et filius eius. Ecce expres
se habes q̄ p̄ncipatus talis perpetuas q̄
iusticias seruant. patet de Tarquino. qui
propter superbiam suā nouissimus regna
uit. post que consules sunt inuenti. Plena
est historia illorū qui per superbiam et in
iusticiam ceciderūt. Secūda pars iusticie
est in patriam. vt sc̄licet defendatur et in
pace conseruetur. Tertia pars est in parē
tes. vt honozēt et conseruent. Quarta in
omnes. Sc̄dm̄ hoc describitur iusticia est
tribuens vnicuiq̄ qd̄ suū est. superiori sc̄z
deo honorem. equali consiliū et auxiliū
inferiori custodiam et disciplinam. Inter
illa tamen est talis ordo. vt dicit Polycra
tus libro q̄rto. cap. iij. Quis p̄ncipis tunc
gerit fideliter suū ministeriū cū sue condit̄

tionis memor vniuersitatis se persona go
tere recordat. et se non sibi suā vitā s̄z alia
debere agnoscat. et eam illis ordinata cha
ritate distribuit. Totū ergo se deo debet. s̄z
plurimū patrie. multū parentibz et propin
quis. extraneis minimū. itaqz debitor est
sapientibz et insipientibz. pusillis et maio
ribz. Hoc contra illos qui libenter et ci
cius audiūt causam potentū q̄z pauperū.
cum tamen omnibz debitor est. Hec ergo
iusticia requirit in p̄ncipe vt vtilitate rei
publice p̄ponat vire proprie. multo ma
gis voluntati sue. Sicut fecerunt antiqui
vt ait Augustinus libro primo de ciuitate
dei. cap. xij. Et Tullius libro primo d̄ of
ficijs. cap. iij. Et Valerius libro septimo de
Clodro rege Atheniensis. qui pro libertate
one ciuitatis seipm̄ morti exposuit. Ideo
Polycratus libro q̄rto. cap. v. Attendat
ergo qua necessitate astric̄ est ad faciendā
iusticia p̄ncipis subditis. vt nisi p̄ter illā
p̄ncipis esse non meretur. Si em̄ non esset
opus iusticia. nec opus esset p̄ncipe. Unde
fertur. q̄ cū Alexander Bragmanos subi
cere vellet ad que ip̄i rescripserūt. Audiu
mus inuicissime rex p̄cia tua et felicita
tē victorie vbiqz subsecuta. Sed qd̄ erit.
habebis satis si torus non sufficit orbis.
Diuitias non habemus. quarū cupiditate
nos debeas expugnare. om̄ia bona om
nibz cōmunia sunt. Ista est nobis pro di
nit̄is pro cultibus et auro vilis vestis. fe
mine nostre non ornantur vt placcant. Ne
sciūt enim affectare in pulchritudine q̄z
nate sunt. Antra nobis in vita regimen
tū. In morte sepulcuram p̄stant. Regnū
habemus non pro iusticia sed nobilitate.
Quem enim locum haberet vindicta. vbi
nulla iniuria. Hec audies Alexander eos
in pace dimisit. Secundo astringitur ad
iusticiam. quia si fuerit iniustus p̄ncipatus
eius deficiet. Iuxta illud sapientij. Reg
num a gente in gentem transferretur p̄ter
iniusticias iniurias contumelias et diuer
sos dolos. patet de Saule et alijs. Unde
frustra recurrit ad munitiones si deū ha
bet iratum. Unde iniusticia est cū nocet vi
nocenti non restitit. Contumelia est quan
do manifeste per superbias quis opprimat
alium nec ei honorem quem debet impen
dit. Dolus est quando aliud agitur aliud
cogitatur. Iniuria est quādo alteri iniert

actionis impediunt. Idcirco non homini
bus plerūq; sed etiam calamis irascimur
scribendo et eos confringimus et collidi-
mus. et alcatores casseres. et pictores pin-
fulas. et quilibet illud ex quo se difficul-
tem facti arbitrat. Et huius autem ire as-
siduitate dicunt medici fel crescere. ex cui-
cremento facile homo etiā sine omni causa
irascitur. Dec ille. Et hanc dicit Augusti-
nus in sermone. viij. ad heremitas irā hu-
manā. quia humanū est turbari et irasci.
Et irā incurere bonorū et malorū condi-
tio est cōmunis. sed in ira perseverare vel
odio dyabolicū est. Secundū genus ire ē
quod extrinsecus in verbū vel opus pro-
rūpit sicut Henricum vbi supra. Vel est ve-
hemens inflamatio cordis. ex qua quādo
q; facies inflammat. sicut Hugonē. Aliquan-
do etiā gestus et mores mobilitate quādā
notabili agitant. ex qua interioris animi
cōmotio demonstrat. ut sternutatio nariū
pallor. rubor. vultus. depressio palpebra-
rū. tremor labiorū. et inquietudo toti-
corporis. Aliquando per verba erūpit in cla-
mores vel in cōiicia. contumelias. maledi-
ctiones. et minas. et periuria. et blasphemias.
Aliquando q̄si febris concutit corpus
q̄si frenesis mentes in furore vertit. Aliquā
manus leuat ad ledendū aliū. Aliquando
semetipm. ita ut sibi quādoq; inimicatur.
et ea que parauerat abiciat et destruat. Ali-
quando non sinit audire que dei sunt et si-
bi vitia. ut cibum. et huiusmodi. et multa
alia ira operat. pacē cordis turbat. ratio-
nē obnubilat. et memoriā confundit. et si-
cut fumus homines de domo expellit. ita
ira spiritū sanctū. qui tantūmodo sup quie-
tum requiescere querit. de cordis habita-
culo excludit. Dec Hugo. Tertiū genus
sicut Henricū est perniciosum. quia non ut
illa duo ad horam digeritur. sed p plures
dies et tempora diutius reseruat. Et hec
sicut Hugonē est diuturna commotio q̄ ali-
quādo rancore fouet. Hanc Augustinus
vocat sup ps. liij. odium. quod sequit ex-
inuerata ira. Unde ira est quasi festuca.
sed odium trabes. qd tunc fit quando iusti
dolorz admixta dulcedo diutius eā i vase
detinet donec totū acefeat. vasq; corrup-
pat. ut Augustinus dicit ad Dyoscor. De
istis generib; quidā habent primū. qdam
secundū. qdam tertium. Et isti sunt pessimi

sicut Hugonē. Quāvis autē prima species
non sit interdū ita nocua et culpabilis. q̄
ut frequēter est venialis. tū est tū alio dua-
bus fugienda. q̄ est periculosa. Est autē
ira sic culpabilis periculosa homini et tri-
bus. Primo. quia facit iniuriā deo. proxi-
mo. et proprio subiecto. Subtrahit em effe-
ctū deo sue potentie. proximo affectū beni-
uolentie debite. et proprio subiecto aspectum
rationis et intelligentie. Primo em contu-
nit deo ratione potentie. culpas iudiciali-
ter vindicare. bonos spūaliter inhabitare.
et eis liberaliter bona sua legare. Sed cō-
tra ista iniuriā deo iracundus in omib;.
Primo aufert a deo vindictā. q̄ ira est deo
ordinatus appetitus vindicte. Et deus di-
cit. Domi vindiā. et ego retribuā. Roma-
noz. xij. Et Deutro. xxxij. Hec est vindiā
et ego retribuā. Deus em duo sibi reser-
uit. gloriā et vindictā. Alterū aufert super
bus. alioz aufert iracundus. Isaie. xlvij.
Gloriam meā alteri non dabo. Secundo
iracundus deo iniuriat. q̄ expellit eum a
quiete sue habitationis. Unde in psalmo
In pace factus est locus eius. Ira autem
turbat pacem et destruit. Proverbior. xvj.
Vir iracundus prouocat rixas. Domū q̄
tota die moueret et tremeret nullas mag-
nus dominū libenter inhabitaret. Terno
deus iniuriat impediendo ne legatū dei ita
re possit. Legauit em deus pacē hominib;
Johannis. xij. Pacem meā do vobis. pa-
cem meā relinquo vobis. Et ideo iracu-
ndus tanq; excommunicatus est vitandus.
Proverbior. xxij. Noli esse amicus homi-
ni iracūdo. neq; ambules cū viro furioso.
Secundo principaliter ira sub-
trahit proximo affectū debite benignolen-
tie. Tenemur em proximi seruare substan-
tiā. famā. et personā. Et contra ista ira com-
pellit ad nocendū proximo. in substantia
depredando. in fama diffamando. in pso-
na cruciādo. Ecclēstia. xxvij. Ira et fu-
ror vtraz execrabilia. Et Ecclēstia. xlv. Obur-
gatio et ira anichilant substantiam. Dicit
Aristoteles. ij. de animalib; Capio cum
eicit aculeum morit. Et ira est moraliter
iracūdo et appetitū vindicte. Dū em ex-
ercet maliciā suā contra proximi verbo
vel opere. ledendo in substantia. psona vel
fama. prius interficit spiritualiter. sicut
ipm. Job. v. Virum stultū interficit ira

27. Aug. 1. 1. 1.

3. Aug. 1. 1. 1.

Unica sexta post trinitatis

dia. Tertio ira proprio subiecto subtrahit et destruit tria bona. Ira namque destruit honestate corporalis dispositiois. impedit potestate naturalis rationis. et minuit quantitate vitalis durationis. Primo igitur destruit honestate corporalis dispositiois. quantumque persona sit pulchra subvertit oculos. vel genes sunt nimis rubece vel nimis pallide. gestus tremulus. lingua cespitat. et totus homo debonestat. De isto loquitur Seneca ca. ij. et. iij. de ira. Nihil eque profuit iratis. sicut intueri de fornicitate rei seque ire. Nam in ea facies turbarionum ora pulcherrima fedat. toruosis vulgus et tranquillissimis reddit. linquit decor omnis iratos. Et sequitur. Quale puras ceant. cum ymago tam fedat. Ideo dicit quidam philosophus. quod ideo iras profuit asperit speculuz et ymago repulsa ostendit homini suam de fornicitate. De Seneca. Idem in lib. de ira dicit. Nulla facies terre quantumque agit est ita turpis sic hominis ira flagrans. Narrat fabule quod minerva aliquando est delectata in musca tibiaz. cuius semel inflaret tibias iuxta quendam fluvium. vidit buccas suas turpiter tumescere statim fistulas suas picit. Minerva est dea sapientie. et sapientes sunt interdum indignationis nature. Eccles. i. In multa sapientia est multa indignatio. Contingit ergo quod aliquis sapiens per motum iracundie quantumque tangitur sed statim sicut sapiens considerat indecentiam sui status et alias sibi cauere. Secundo impedit potestate naturalis rationis. Iuxta illud Lathonis. Ira impedit animum ne possit cernere res. Et ideo dyabolus facit sicut astutus piscator. qui quantumque facit vult decipere pisces. turbat aquam. et tunc est securus quod non poterint puidere resse suam. Eodem modo dyabolus facit in congregatione quantumque premitur turbatores per aliquem iratum in totam congregationem. et tunc ducit eos ad peram et ad malicias excogitandas. sicut sibi placet. et totam congregationem reddit fatuam. Dicit Aristoteles. Topicoz. quod irascibilis non imperat rationem nisi cum fuerit pueris anima hominis. Et ira quantumque pueris fuerit anima. dominat et non quantumque alias. Dicit autem Aristoteles. j. Elencoz. quod ista est cautela specialis sophiste. ut videlicet pro nocer socium ad iram. quia impedit eum. etc. Iste sophista est dyabolus. Eccles. xxvij. Qui sophistice loquitur odibilis est. Item dicit Aristoteles primo de animalibus. caplo. ij. Quod ista tria coniungunt. ira. insipientia. et

indocilitas. Et ponit exemplum de apro agresti. Et ira est moraliter. Iracundus namque bene docebitur. Et ideo bene dicitur Ecclesiastes. vij. Ne velocis ad irascendum. quia ira in sumo stulti requiescat. Tertio ira minuit quantitate vitalis durationis. Animalia enim excessiue colerica sunt naturaliter brevis vite. Sicut maxime patet de cane. Et hoc est quod dicitur Ecclesiastes. xxx. Zelus et iracundia minuent dies. et ante tempus senectam adducunt. Unde antiqui dixerunt iram esse breuem insaniam. secundum Senecam. iij. de ira. Eque enim impotens sui est decoris oblita. Hec est igitur ira precipue cauenda. que iustum canem facit. et quemlibet cum inuadit facit iniustum. Iuxta illud Jacobi. j. Ira enim viri iusticia dei non operatur. Vnde ira merito comparatur cuidam gemme que vocatur onix. cui male proprietates attribuitur in lapidario. capitulo. ij. Ad collum suspensus onix in magicam versus ligat in somno lemures. et tristia cuncta figurat. multiplicat lites. et commouet vndique rixas. Hec gemma venit de India et de Arabia et nullam bonam virtutem dicitur habere. Et merito designat iracundiam que ad nihil vtile valet. Sed sapere facit lemures. id est. dyabolicas ymaginaciones. seu ymagines que irruunt in hominem et turbant cerebrum. et commouent lites et rixas. Proverbioz. xxvij. Braue est satum et onerosa arena. sed ira stulti utroque est grauior. Unde Seneca de ira. iij. assimilat iram pestilentie. Et dicit. Sicut contra pestilentiam nulla bona dispositio valet. ita nec contra iram aliqua compositio morum. Sed tam bonos mores quam malos corrumpit et lacessit. Sed tamen sicut in lapidario dicitur contra maliciam predicte gemme inuenitur virtus alterius que vocatur Sardius. in cuius presentia non potest onix nocere. Doraliter autem ista secunda gemma designat patientiam. Proverb. xv. Responsio mollis frangit iram. Seneca. iij. de ira. Si amicus est qui offendit. fecit quod noluit. Si inimicus. fecit ut debuit. Propter hec danna et pericula ira a sapientibus est fugienda. Nec mirum. Est enim ira sicut febris accuta. quam omnes fugiunt. cuius accidentia sunt quod homo habet continuu calorem et sitim maximam. secundum Konstantinum libro. vij. viatici capitulo. de causis. Et isto modo est de iracundo

homine qui ad quodlibet verbum statim calorem suum exurit gestu verbis et vultu. habens sicut maximam vindicandi. et talis incendit omnes vicinos suos pro nichilo. Nec solum quilibet incendit. sed quod de terius est intorcat. Nam similis est cuidam animali. quod dicit Abbane. De quo dicit phus. ij. de animalibus. quod est animal magnitudine quasi cervi. quod contra consuetudinem omnium animalium habet fel in aure. Sic iracundus quantumcumque ei mansuetudine datur omnia accipit cum amaritudine. et sperare respondet. Unde ei potest dici illud Actuum. viij. In felle amaritudinis video te esse. Et tunc de primo.

Dixi secundo quod secunda ira est iustorum commendabilis et proficiua. et persequens amplexabilis et persequenda. Ista ira vocatur ira per zelum. Deest ira de qua dicitur in psalmo Irascimini et nolite peccare. Pro qua sciendum quod iusti et electi in presenti sic imitantur christum presentem eorum in misericordia et pietate et mansuetudine ira etiam in severitate et ira. Christus enim in propriis iniuriis fuit pius et mansuetus. sed in dei iniuriis fuit multum severus et quasi iratus. Sicut patet de ipso quando de diabolo ipsum temptantem et sibi iniuriantem in propria persona non increpavit. Quando autem venit ad dei iniuriam. scilicet cum se fecit adorari. ipsum seriose repulit dicens. Vade sathana. Ibi enim erat iniuria dei. transferre honorem dei ad diabolum. Et ideo quasi iratus et zelo percutit dominus dixit. Vade retro sathanas. Sicut Petrus increpavit quando gloriam eternam impedire voluit dicens Faciamus hic tria tabernacula. scilicet audiuit. Vade retro sathanas. Quoties ergo christus in persona propria quicquid inique patienter sustinuit. Quando autem honor dei minuebatur nullo modo tolleravit. Et hec proprie dicitur ira per zelum. non autem ira simpliciter. Exemplo igitur istius magistri optimi iniurias nostras patienter ferre debemus. Iniurias vero dei nequaquam sustineamus. Dupliciter autem homini iusto permittitur irasci. licet improprie tunc irasci dicatur. quia non est ira per vicium. quod nullo casu permittitur. sed per zelum. que non solum permittitur. sed etiam precipitur et multipliciter commendatur. Iustus enim contra duo debet irasci. que ipse contra deum vel proprium committit. scilicet contra vicia propria et contra vicia proximi. que in deum committit

De prima ira in psalmo. Irascimini et nolite peccare. Irascimini secundum Innocentium vobismetipsos propter peccata vestra. et amplius nolite peccare. Et ita secundum Innocentium peccatum est de hac ira. Unde Henricus de Gemaria de perfectione interioris hominis libro ij. capitulo iij. dicit. Quia in his verbis ostendit qualiter et quibus modis nobis utile sit irasci. quia contra nosmetipsos et contra passiones viciosas in nobis surgentes. nobis salubriter conceditur irasci. cum dicitur. Irascimini et nolite peccare. Invenit itaque irasci salubriter. scilicet nobismetipsos et nostris suggestionibus paratis. et iubemur non peccare. ipsas passiones resistendo et eas ad effectum notum non perducendo. Et ideo cum apostolus dicitur. Irascimini et nolite peccare. subiungit. Sol non occidat super iracundiam vestram. et nolite locum dare dyabolo. Nec ille. De secunda ira scilicet qua debemus irasci contra vicia proximo. quod committunt in deum. non in nosmetipsos. quia iniurias nostras patienter tollerare debemus. Iuxta illud Matthei. v. Ego dico nolite resistere malo. Et apostolus. Non vosmetipsos defendentes fratres charissimi. Sed dices. ergo non est in ira prosequenda coram iudice. scilicet patienter tolleranda. Rursus quod christus et apostolus prohibet resistere temeraria et defensione quod fit per illos quod defendendi aut resistendi non habet preteritum. Quod simplex persona non debet propria auctoritate movere bellum prebus suis repetendis. sed debet implorare auxilium superioris. Non ergo prohibet nobis defensio iuris quilibet. sed solum illa que fit propria temeritate. Nam licet homo incipiat ut dimittat rancorem statim quod proximum ipse quod peccat. etiam si non sit rogatus. tamen signum rancoris in exteriori querelatione si fuerit perditus. non autem ei precipitur ut cedat actioni iniuris et sua iniuria non persequatur in iudicio. quia hoc est solum peccatum. Iuxta illud. Tollentur iuramenta relinquenda est ei et pallium. Matthei. x. Sed dices quare deus voluit prohibere nobis vindictam nostram iniuriarum. cum ita malus homo iniurias nobis. peccat contra caritatem proximi. sicut iniurias deo vni peccat contra charitatem dei. cum utrobique peccat contra deum. quia proximum in deo est diligendus. Rursus quod hoc est ideo. quia nullus est bonus in propria causa durare offensa fratrem. Sicut dicit Tullius. Hoc autem fit propter

Quoniam sexta post trinitatis

pediū iudiciū rōnis in hoīe qd in p̄ria in
iuria maxime turbat. Propter qd nō solū
sancti s; etiā p̄bi gentiles legunt a p̄riarū
iniuriarū vindicta abstinuisse durante ira.
Sicut legit̄ in vitis phoz de Archita tha
rentino. cur⁹ Pitagoras et Plato discipuli
fuerūt. Qui iras⁹ villico p̄pter quendā excus
sam. legit̄ dixisse. Sumere a te supplicium
nisi iratus es. Valuit etiā impunitū re
linquere seruū q̄ in ira iuste punire. Idez
legitur de Platone cū seruū verberare vo
luisse et iratus fuisset. Interrogati Spō
sippo amico suo qd faceret. dixit. Exigere
volo plagas ab homie. sed q̄a iracund⁹ suz
timeo excedere modū. Tu ergo Sponsip
pe exige. Idem legit̄ de Plutarcho. q̄ cum
seruū verberare iussisset et seruus sibi di
xisset. Et hoc te iam non habeo vt sapiētez
et p̄hm. quia iratus es. Respondit. nūquid
q̄a te rapulo. irasci tibi videoz. Est ne ira
in me quia a me debitum accipis. Non sic
aut̄ est in iniurijs dei. pro q̄to nos p̄tingit
moneri zelo amoris et diuine dilectionis.
Et dico notanter zelo dilectionis diuine.
Nam plures sunt q̄ etiā iniurias diuinas
vindictat̄ animo furibūdo et nō caritatiuo
Quales fuerūt duo apli scz Jacobz et Jo
hannes. De q̄to Luc. ix. dicit. Qu cū sama
ritani ep̄m nolent suscipere hospitio. ipsi
petebant ignē descendere de celo ad consu
mendū illos samaritanos. Qui licet dicit̄
rūt bono zelo fm Bedam. tamē indiscrete
q̄a tanq̄ impatientes. et sicut adhuc car
nales volentes vindicari. Et ideo rephē
dunt a ep̄o de indiscretionē fm Ambrosiū
et de impatientia fm Bedam. Unde eis
dicitur. Rescitis cuius spūs est. quia fm
Aram. In nouo testamento quod est lex
amoris non timoris sicut vetus testamen
tū. procedendū est suauiter et benigne. fm
Aram. Unde subdit̄ ibidem. Filius ho
minis non venit homines perdere. statim
scz inferendo penā mortis sicut vultis. sed
sanare. In hoc datur exemplum prelati
vt non statim cum impetu peccata puniat
sed tempus et locum expectent. fm Liraz.
Hoc est quod dicit Bernardus ad prela
tos. Et si correptione est opus. paterna sit
non tirānica. Talis ergo ira que fit de in
iuria dei. laudabilis est. dū modo sit discre
ta et bono zelo facta. Unde in hoc casu. q̄
irascur tali modo scilicet ex causa iniurie

diuine non fratri irascitur sed vicio fratris
vt dicit Rabanus super Mattheū. Sine
etiā tali ira nec doctrina proficiat. nec iudi
cia stant. nec crimina cōpescunt. Itaq; quē
cū causa nō irascitur peccat. Patientia etiā
irrationabil⁹ vicia seminat. negligentia nuz
trst. et non solum malos sed etiam bonos
inuicat ad malum. Inquit Chrysostom⁹
super verbum nostri schematis. Sed certe
sunt nōnulli qui sub specie virtutis et zelū
vltionis diuine iniurie palliant peccatum
ire. In quib; ira sub triplici specie virtutis
se occultat. Primo quidem sub specie zelū
iusticie et rectitudinis. De quib; dicit Gre
gorius. xxv. Poraliū. Plerumq; mentē
sub obtentu iusticie ire immanitas vastat.
et dum scuit ex zelo rectitudinis. rabiem
explet furoris. Iusteq; se facere existimet.
quicquid ira nequiter dicit. Secundo
se occultat sub specie charitatis et vtilita
tis proximi. Quod maxime apparet in illis
qui dicunt se non irasci proximo. sed eius
vicijs. quia res gesta per eum vergit con
tra ipsius salutem. Sed in hoc plerumq;
homines decipiuntur. quia talis indigna
tio nonnūq; procedit ab eodem fonte. q̄
nō a charitate creditur emanare. Nec ini
rum scdm Henricum de Urmaria. si in
hoc homines decipiuntur. Quia sicut in
aqua turbata vera rei ymago non apparet
Sic in mente turbata vere rei iudiciū nō
apparet. Tertio occultat se sub colore mā
suetudinis et patientie. Quod maxime cō
tingit in illis qui se grauius vlciscuntur
tacendo et nichil respondendo. Quia for
te ex hoc vel intendunt animum proximi
magis irritare vel intendunt gratiam affa
bilitatis aut veritatem sibi vtilem subtra
here. vt ex hoc proximus maius possit no
cumentum incurere. Que omnia sunt vi
ciosa. Et ideo si debet esse ira per zelum
oportet q̄ fiat primo zelo iusto. vt scilicet
amore iusticie hoc faciat. vt puta quia libe
ter videret q̄ iusticia dei locum haberet.
Secundo vt sit animo recto scilicet nō in
tentōne vlciscendi se. sed vt ille corrigatur
Tertio vt sit modo discreto. ne scilicet ille
scandalizetur aut plus prouocetur. sed vt
inducatur bono modo ad sustinendū hic
pro peccato suo. ne puniatur a deo perpe
tue. Qui ergo sic irascitur multum est cō
mendabilis. Et t̄m de secundo.

Dixi tertio q̄ tertia ira est di-
uinoꝝ iudicioꝝ formidabilis et ardua . et
p̄ consequēs vitabilis ⁊ timenda . Ira autē
dei nō est aliud nisi vindicta . fm̄ Robertū
sup̄ libꝝ Sap̄ . cap̄ . xij . Et fm̄ Augustinū
de ciuitate dei . libro . xij . cap̄ . iij . Que q̄dē
merito est formidabilis ⁊ timēda propter
quatuor . Primo q̄a nō declinat viriū po-
testate . Secōdo q̄a nō debilitat tempis tar-
ditate . Tertio q̄a in plures excitatur vni-
p̄ranitate . Quarto q̄a nullaten⁹ mitigatur
sine hūilitate . Prima igit̄ conditio ire dei
est q̄ nō declinat viriū potestate . Ab ira
em̄ hoīs potest se aliquis forte absconde-
re v̄l subterfugere . sed ira dei nec loco me-
titur . nec tempē finit̄ . nec virtute transcen-
ditur . Ps̄ . Quis nouit potestate ire dei . et
p̄ timore tuo irā tuā dinumerare . Probat
Boccius de psol̄ . metro . iij . Sapiēs nō
habet timere cuiuscūq̄ tirāni irā q̄ntūcum-
q̄ seuiat cōtra eū . Nam in prāte sua est irā
eius facere inermē . q̄a sapiēs nihil timet
pdere quod tirān⁹ potuit auferre . Nec ali-
qd̄ sperat ab eo recipere qd̄ tirān⁹ potuit ei
p̄ferre . Reddit igit̄ irā eius totaliter impotē-
tē . et priuatē penit̄ armis suis . An̄ ipse
exēplificat q̄ si q̄s appetit immoderate ho-
nores ⁊ diuitias h̄ vite et timet pusillani-
miter aduersitates fortune . talis de suis
possessionib⁹ ⁊ affectionib⁹ facit magnā ca-
thenā . qua hac et illac p̄ amorē et iram alte-
ri⁹ possit trahi . Non sic autē est de deo . quia
non possum⁹ eū facere impotentē . sc̄z non
appetēdo qd̄ potest p̄ferre . aut nō primēcē-
do qd̄ potest iſerre . Nam beatitudinē quā
potest p̄ferre om̄s naturaliter appetimus .
et miserā quā potest iſerre oēs primēsci-
mus . Om̄es em̄ homines beati esse volunt
idq̄ vno ardentissimo amore appetūt . Si-
cut dicit Aug⁹ . xij . de ciuitate dei . caplo . v
Necesse est q̄ deū timere . tum p̄pter amores
boni . tum p̄pter terroꝝ mali . Secūda cō-
ditio ire dei q̄ nō debilitat t̄pis tarditate .
Unde Valerius . Lento q̄dem gradu ad
vindictā sui diuina p̄cedit ira . tarditateq̄
vindictē supplicij grauitate cōpensat . Eccl̄
xvi . In gēte incredibili exardescet ira . Fer-
tur de quadā ciuitate q̄ bellis fatigata mi-
sit ad quendā principē pro succursu habē-
do . et vt eius animū citius inclinaret . ex-
posuit sibi fortitudinē . ciuitatis in muris

turbis et fossatis . quib⁹ ille remisit . Est
ne inquit ciuitas vestra superius cooper-
ta . ira q̄ ira dei super illam descendere ne-
queat . Quod si est . libet̄ veniam ⁊ dolen-
dam vos . Si autē p̄pter peccata vestra ex-
pugnāmini . contra iram dei pugnare non
audeo . In quadā etiā patria in Angliā q̄
Berchisolia dicit̄ . fertur contigisse q̄ bla-
da in estate pulcherrime creuerant . Et ecce
appropinq̄nte t̄pe messiū venit gen⁹ masee
in maxima multitudine que totū illud bla-
dum pulcherrimū incantum consumpsit q̄
vix infra quinq̄s miliaria vni quararum
inueniretur . Domines vero illius patrie
quasdam de muscis illis ceperant . et dili-
genter inspicientes inueniunt eas habē-
tes litteras depictas in alis suis . In ma-
ala scribebat̄ ira . ⁊ in alia dei . vt manifestū
esset . p̄pter demerita populi vindictā diu-
nā fuisse . Intra illud Hieremie . xij . Semi-
nauerūt triticum et messuerūt spinas . be-
reditate acceperūt . et nō eis proderit . Cō-
fundamini a fructib⁹ vestris p̄pter iram fu-
roris domini . Tertia conditio ire dei est q̄
in plures cōcitatur vnius p̄ranitate . p̄pter
quod . p̄pter vnius p̄one maliciā deus ali-
quando flagellat totam patriā . Exēplis
Genef̄ . xi . Q̄ tota domus Abimelech ste-
rilis fuit p̄pter demeritum Abimelech . Et
totus plūs p̄pter peccatū Achor puni-
tus est . Non poteris inq̄ stare p̄ra vni-
cos tuos donec deleatur q̄ cōraminatur
scelere . dicit dominus ad Josue . caplo . vii
Subtraheret em̄ iste Achor p̄ra p̄hibiti-
onē Josue regulam aureā . id est . quod daz
ornamentū virginū . forte crinale . Dicit̄
q̄ Josue dixit filiis isrl̄ . vt d̄ Josue . xxi .
Vos hodie reliquistis dominū . ⁊ eras in
vniuersum israel ira eius descendet . Nonne
Achor filius Zare p̄terit mādātū dñi et
sup̄ omnē plm̄ ira ei⁹ incubuit . Deus em̄
aliquā punit hoies p̄ p̄cō alterius sp̄aliter .
s̄z nūq̄ eternaliter . q̄a pena eterna nō pu-
nitur filius p̄ p̄cō . nec ecōuerso . s̄z aiā q̄ pec-
cauerit ip̄a moriet̄ . Ezec̄ . xxij . Sed bñ
punit fil⁹ p̄ p̄cō p̄is sp̄aliter . vt in crimi-
ne lese maiestat̄ ⁊ in heresi . vbi bona pater-
na p̄fiscant̄ p̄ncipi ⁊ a filiis auferunt . vt d̄
de hereticis . Vergentis . et . c . Cum scōm .
libro . vi . Ratio autē quare temporaliter puni-
tur filius p̄ p̄cō p̄is in isrl̄ criminib⁹ . q̄ n̄
metur ne imitetur patrē in eodem crimine .

Inter pulcherrimam
magnum

